

Jaarverslag

2017

Voorwoord

Onafhankelijk, deskundig, transparant, voortvarend en samenwerkend.

Zo heeft de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) zijn identiteit in vijf kernwaarden benoemd in het in april 2017 gepubliceerde nieuwe Missiedocument. De Afdelingen rechtspraak en advisering, die hun wettelijke taken gescheiden uitvoeren, hanteren deze identiteit als gemeenschappelijk uitgangspunt. Periodiek laat de Raad zich door een externe partij evalueren, zodat ook ketenpartners hun visie over het functioneren van de RSJ kunnen geven, en in 2017 is een dergelijke evaluatie weer in gang gezet. De onderzoeksresultaten komen in het tweede kwartaal van 2018 beschikbaar.

In dit jaarverslag kunt u kennis nemen van de adviezen en uitspraken van de RSJ in 2017 en kunt u desgewenst via deeplinks toegang krijgen tot meer gedetailleerde informatie.

Aan de hand van twee voorbeelden (*Visie op strafrechtelijke sanctietoepassing* en *Bezinning op interlandelijke adoptie*) wordt duidelijk op welke wijze de adviezen van de Afdeling advisering van de RSJ, nadat ze zijn gepubliceerd, kunnen doorwerken in de politieke arena en van invloed kunnen zijn op de maatschappelijke discussie. Een interne commissie heeft, twee jaar na de invoering van de nieuwe wettelijke organisatie van de RSJ, de werkwijze van de Afdeling advisering geëvalueerd om te bezien of deze bijgesteld zou moeten worden. De ambitie om onafhankelijk met gezag en invloed te kunnen adviseren aan de bewindspersonen was daarbij het uitgangspunt.

Door de Afdeling rechtspraak worden in dit jaarverslag enkele interessante jurisprudentievoorbeelden belicht. De nieuwe jurisprudentiedatabank, die in oktober 2017 live ging, is een belangrijke mijlpaal. De uitspraken van de beroepscommissies zijn hierdoor aanmerkelijk toegankelijker en transparanter gemaakt voor eenieder, die daar belangstelling voor heeft.

Rechterlijke uitspraken kunnen leiden tot onrust in en/of vragen vanuit de samenleving. In het bijzonder geldt dit voor uitspraken waarin gevoelens van slachtoffers of nabestaanden of algemene gevoelens van onveiligheid bij burgers geraakt worden. De expliciete opname van deze aspecten in de wetgeving heeft ertoe geleid dat binnen de RSJ een commissie aan de slag is gegaan met de invulling van de rol van slachtoffers en nabestaanden in de rechtspraak van de RSJ. In 2018 zal er binnen het secretariaat een slachtofferfunctionaris worden benoemd.

Begin 2017 is een start gemaakt met de bouw van een nieuw digitaal systeem voor de RSJ. Halverwege het jaar zorgde een onherstelbare crash van een deel van het nog in gebruik zijnde oude geautomatiseerde rechtspraakstelsel voor de nodige hoofdbreken. Een deel van het proces moest noodgedwongen handmatig worden voortgezet, hetgeen een duidelijke negatieve invloed had op de doorlooptijden. Eind 2017 startte een pilot met het nieuwe digitale zaakgerichte systeem, dat momenteel gefaseerd wordt geïmplementeerd.

De multidisciplinaire samenstelling van de Raad en het samengaan van adviseren en rechtspreken in één orgaan geven de RSJ een uniek karakter en een unieke positie in het veld, waarin de Raad opereert.

Wij zijn trots op hetgeen het afgelopen jaar weer door de Raad is neergezet en bedanken alle raadsleden en secretariaatsmedewerkers voor hun deskundige bijdragen daaraan. Bovenal voor de betrokkenheid waarmee een ieder zich heeft ingezet. Tenslotte ook dank aan allen met wie wij in het afgelopen jaar konden en mochten samenwerken.

Leo de Wit, algemeen voorzitter

Pim Molenaar, algemeen secretaris / directeur

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Organisatie en missie RSJ	5
1.2	Digitalisering en reorganisatie secretariaat	6
1.3	Leeswijzer	6
2	Afdeling advisering	7
2.1	Adviezen uitgelicht	7
2.2	Doorwerking van in 2016 uitgebrachte adviezen	10
3	Afdeling rechtspraak	13
3.1	Jurisprudentie uitgelicht	14
3.2	Adoptie	19
3.3	Jurisprudentiedatabank PUC	20
4	Overige activiteiten	21
4.1	Commissies van toezicht	21
4.2	Werkbezoeken en directeurenoverleggen	21
5	Bijlagen	22
5.1	Overzicht productie rechtspraak	22
5.2	Overzicht van werkbezoeken en directeurenoverleggen	28
5.3	Financiën	29
5.4	Bestuur en leden	30

1 Inleiding

1.1 Organisatie en missie RSJ

De RSJ ziet door advies en rechtspraak toe op een humane en rechtvaardige toepassing van sancties en jeugdbeschermingsmaatregelen. De RSJ streeft naar naleving van de fundamentele rechten van degenen die in het kader van sancties en jeugdbeschermingsmaatregelen aan de zorg van de overheid zijn toevertrouwd. De beginselen van goede bejegening vormen daarbij een leidraad in het kader van de missie zoals die in 2017 is [vastgesteld](#). De RSJ houdt daarnaast rekening met de belangen van de slachtoffers en de veiligheid van de samenleving. De RSJ bestaat sinds 2015 uit de Afdelingen advisering en rechtspraak. De Afdeling advisering bestond op 31 december 2017 uit 23 leden, de Afdeling rechtspraak uit 42 leden.

Periodieke evaluatie RSJ

In 2017 is de periodieke evaluatie van het functioneren van de RSJ in gang gezet. De [RBB-Groep](#) voert de evaluatie uit. Het rapport zal naar verwachting medio 2018 gereed zijn.

Lerende organisatie

De RSJ streeft ernaar een organisatie te zijn die gezaghebbend is, onafhankelijk en opgavengericht werkt en sensitief is voor zijn politiek-bestuurlijke omgeving. Voor de RSJ als lerende organisatie is het van belang om relevante nieuwe ontwikkelingen mee te nemen in zijn werkwijze. Met de nieuwe Instellingswet RSJ (2015) zijn de toetsingsgronden voor de rechtspraak van de RSJ aangevuld, hetgeen heeft geleid tot het explicieter meewegen van de belangen van slachtoffers en nabestaanden in de rechtspraak van de RSJ. Hierdoor werd in mei 2017 afgesproken om een interne commissie in te stellen die advies geeft over de invulling van de rol van het slachtoffer in de rechtspraak van de RSJ.

Het concept van lerende organisatie speelt ook intern. De scheiding tussen de werkzaamheden van de Afdelingen advisering en rechtspraak op basis van de Instellingswet heeft het afgelopen jaar uitgewezen dat extra inzet nodig is om de verbinding tussen beide afdelingen en de RSJ als totaal te behouden. Dit vergt voortdurend bezinning en creativiteit om de kracht van het werk van beide afdelingen blijvend over en weer kwalitatief gezien te stimuleren.

Kenniskringen

Na de organisatorische scheiding van de Afdelingen advisering en rechtspraak in 2016 is gezocht naar mogelijkheden om de uitwisseling van kennis en expertise tussen de leden van beide afdelingen te realiseren. Om die reden zijn kenniskringen georganiseerd met thema's die voor beide afdelingen relevant zijn.

In 2017 zijn binnen de domeinen jeugd en forensische zorg kenniskringen georganiseerd. De kenniskring van juni 2017 stond in het teken van de selectie en differentiatie in het behandelaanbod van justitiële jeugdinrichtingen (JJI's). De selectiefunctionaris en een directeur van een JJI gaven een toelichting op het selectieproces en de verschillen in behandelaanbod in de jeugdinrichtingen. In september 2017 ging de kenniskring over de bevindingen van een onderzoek door Andersson Elffers Felix (AEF) over beletselen in de continuïteit van zorg tussen de

forensische en reguliere zorg. Voor een groep mensen die gevaarlijk en ontwrichtend gedrag vertoont zijn er onvoldoende voorzieningen in de reguliere zorg, waardoor vaak gewacht moet worden tot een incident aanleiding geeft iemand van de juiste zorg te voorzien in een forensisch kader. In oktober 2017 werd tijdens de plenaire vergadering van de Raad door de vertegenwoordigers van Restorative Justice Nederland (RJN) een inleiding verzorgd over het herstelrecht in het algemeen en in de executiefase.

KleinLef

De RSJ maakt deel uit van het rijksbrede samenwerkingsverband van kleine uitvoeringsorganisaties, [KleinLef](#). De deelnemers werken samen in werkgroepen op gebieden als documentaire informatievoorziening en archivering, HRM en Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), door het uitwisselen van kennis en informatie. De RSJ heeft het voorzitterschap van KleinLef per 1 februari 2018 overgedragen aan het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD).

1.2 Digitalisering en reorganisatie secretariaat

In 2017 is met veel inspanning gewerkt aan verbetering van de RSJ als organisatie. Interne en externe ontwikkelingen vragen om een andere en meer flexibele inrichting van de huidige organisatie. Die ontwikkelingen betreffen onder andere de digitalisering van de werkprocessen, de invoering van de regels voor privacybescherming en randvoorwaarden naar aanleiding van de AVG, het bevorderen van mobiliteit en de ontwikkeling van het personeel.

De reorganisatie beoogt modernisering van het secretariaat tot een meer flexibele organisatie die eenduidig, dienstverlenend, effectief en efficiënt zijn taken uitvoert. Het management stuurt op een zorgvuldige uitvoering van deze reorganisatie. Zo heeft het management mede op aandringen van de Ondernemingsraad in een vroeg stadium de Van-Werk-Naar-Werkvoorzieningen ingezet voor de medewerkers die mogelijk worden getroffen door de reorganisatie. Doelstelling is om de totale reorganisatie in de zomer van 2018 af te ronden.

De RSJ heeft zich in 2017 gericht op het (verder) opzetten en invoeren van het zaakgericht werken in het nieuwe systeem PEGA ter vervanging van het verouderde administratiesysteem BERBER. Hierin haakt de RSJ aan bij de rijksbrede ontwikkeling van digitaal communiceren met de buitenwereld. De verwachting is dat werkprocessen hierdoor vereenvoudigd, doelmatiger en versneld kunnen plaatsvinden.

1.3 Leeswijzer

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de werkzaamheden die de RSJ in 2017 heeft verricht. De Afdelingen advisering en rechtspraak zijn in respectievelijk [hoofdstuk 2](#) en [hoofdstuk 3](#) in kaart gebracht. In [hoofdstuk 4](#) komen de overige activiteiten van de RSJ aan bod. In [bijlage 1](#) is een overzicht van de productiecijfers van de rechtspraak opgenomen. Het betreft ingekomen en afgedane zaken en doorlooptijden. [Bijlage 2](#) bevat een lijst van door de RSJ afgelegde werkbezoeken en bijgewoonde directeurenoverleggen. De stand van zaken met betrekking tot de financiën wordt vermeld in [bijlage 3](#). Ten slotte is een overzicht van de raadsleden van beide afdelingen opgenomen in [bijlage 4](#) van dit verslag.

2 Afdeling advisering

De Afdeling advisering van de RSJ heeft als taak de minister voor Rechtsbescherming en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) te adviseren over strafrechtstoepassing en jeugdbescherming. De Afdeling advisering adviseert gevraagd en op eigen initiatief. Met de adviezen wordt beoogd een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van nieuw beleid en regelgeving. De adviezen zijn gericht op de toekomst en staan onder meer stil bij het perspectief van de justitiabele of de jeugdige, aan de hand van de beginselen van goede bejegening. Met deze adviezen wil de RSJ inzicht geven in de thematiek en een bijdrage leveren aan het politiek-maatschappelijke debat. In 2017 heeft de Afdeling advisering zich gericht op verdere professionalisering van haar werkzaamheden. Hiervoor is een werkgroep ingericht die zich heeft gebogen over de ambitie en werkwijze van de Afdeling advisering.

2.1 Adviezen uitgelicht

De Afdeling advisering van de RSJ heeft in 2017 zeven adviezen uitgebracht. Het betreft:

- [Advies](#) Reclassering in een veranderende omgeving: Implicaties van Visie op strafrechtelijke sanctietoepassing voor het reclasseringswerk, mei 2017;
- [Advies](#) concept wetsvoorstel Boeken 1 en 2 Wetboek van Strafvordering, juni 2017;
- [Advies](#) concept wetsvoorstel strafbaarstelling binnenbrengen van in justitiële inrichtingen verboden voorwerpen, juni 2017;
- [Advies](#) Ontwerpbesluit wijziging Reglement verpleging ter beschikking gestelden (RvT), juni 2017;
- [Advies](#) inzake wijziging 'Regeling selectie, plaatsing en overplaatsing van gedetineerden' en 'Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting' inzake Beleidskader levenslanggestraften, augustus 2017;

- [Advies](#) Van detineren naar re-integreren, juli 2017;
- [Advies](#) Verhoging strafrechtelijke minimumleeftijd in context: advies over verhoging van de strafrechtelijke minimumleeftijd en het belang van goede jeugdhulp, november 2017.

De drie meest omvangrijke (beleids)adviezen worden uitgelicht. De overige vier adviezen hebben betrekking op wet- en regelgeving en zijn beperkter van omvang.

Reclassering in een veranderende omgeving; Implicaties van de Visie op strafrechtelijke sanctietoepassing voor het reclasseringswerk

Samenvatting advies

Op basis van het RSJ-advies *Visie op strafrechtelijke sanctietoepassing* (2016) wordt de (verdere) ontwikkeling van de reclassering gezien in relatie tot een veranderende en steeds complexer wordende omgeving. De reclassering richt zich momenteel met name op het 'veiligheidsdomein'. Dit vloeit voort uit het beleid van het ministerie van Veiligheid en Justitie (heden Justitie en Veiligheid). De Afdeling advisering stelt dat moderne sanctietoepassing echter meer gevarieerd is dan voorheen (naast strafrecht ook bestuursrecht / civiel recht), en dat extramurale arrangementen in opkomst zijn en de gemeentelijke inbreng en regie sterk toenemen. Groeiende toepassing van voorwaardelijke straffen, voortgezette toepassing van grote aantallen taakstraffen, inhoudelijke ontwikkeling en verdere differentiatie in de sanctietoepassing en groeiende samenwerking tussen strafrechtstoepassing, gemeenten en zorgaanbieders bieden de reclassering volop kans daarin een betekenisvolle en effectieve rol te spelen. De Afdeling advisering denkt dat de reclassering een belangrijke bijdrage kan leveren aan de levensloop- en persoonsgerichte benadering, continuïteit én aan de functie van herstel in het totale sanctiebeleid. Met name door creativiteit in het bedenken en realiseren van alternatieven voor opsluiting, het leveren van maatwerk, met perspectief op het verminderen van recidive en detentieschade kan de reclassering bijdragen aan volwaardiger vormen van vrijheidsbeperking. Het [advies](#) is openbaar gemaakt op 30 mei 2017.

Beleidsreactie

De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie heeft positief [gereageerd](#) op het advies. Het nieuwe kabinet heeft het advies meegenomen bij de ontwikkeling van een visie op de toekomst van de sanctie-uitvoering. Het betreffende rapport [Koers en Kansen, whitepaper voor de toekomst van de sanctie-uitvoering](#) is in april 2017 naar de Tweede Kamer gestuurd.

Uitvoeringsorganisaties

De Reclasseringsorganisaties (3RO) hebben hun waardering uitgesproken voor het advies; het ondersteunt de lijn van de 3RO.

Van detineren naar re-integreren

Samenvatting advies

Met het nazorg/re-integratiebeleid zetten het ministerie van Veiligheid en Justitie, gemeenten en ketenpartners zich gezamenlijk al ruim tien jaar in om de terugkeer van gedetineerden vanuit penitentiaire inrichtingen (PI's) naar de samenleving in goede banen te leiden. Het doel daarvan is de kans op recidive zo klein mogelijk te maken en overlast te voorkomen. Het nazorg/re-integratiebeleid is gericht op vijf basisvoorwaarden in het leven van (ex-)gedetineerden, namelijk: het bezit van een geldig identiteitsbewijs, onderdak na het verlaten van de inrichting, inkomen (via

werk of uitkering), zorg (zowel lichamelijk als geestelijk) en (zicht op) schulden. De bedoeling is om tekorten en problemen met betrekking tot deze basisvoorwaarden al tijdens de detentie op te sporen en aan te pakken en daarmee de kans op recidive te verkleinen. Het initiatief ligt bij de gedetineerde zelf, die daarbij ondersteuning krijgt van de PI, gemeente en ketenpartners. Een goede informatie-uitwisseling tussen deze partijen is in dit proces essentieel.

De Afdeling advisering concludeert in zijn [advies](#) van juli 2017 dat er door medewerkers van PI's, gemeenten en ketenpartners veel inspanningen worden verricht en creativiteit is getoond bij het oplossen van problemen. De Afdeling advisering stelt evenwel ook vast dat er structurele knelpunten en tekortkomingen zijn in de aanpak. Enkele belangrijke knelpunten zijn dat met het nazorgbeleid minder dan de helft van de (ex-)gedetineerden wordt bereikt en er geen wettelijke grondslag is voor het uitwisselen van informatie over (ex-)gedetineerden tussen PI's, gemeenten en ketenpartners (terwijl informatie-uitwisseling een cruciale randvoorwaarde is voor het tot stand brengen van re-integratie).

Beleidsreactie

In de [beleidsreactie](#) kondigt de minister van Veiligheid en Justitie een wijziging van het Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens (Bjsg) aan, op grond waarvan gegevens over het begin en einde van detentie van gedetineerden aan de gemeenten van terugkeer kunnen worden verstrekt. In de beleidsreactie meldt de minister daarnaast dat hij bezig is te verkennen of gegevens over de vijf basisvoorwaarden met toestemming van de gedetineerde kunnen worden uitgewisseld tussen DJI en gemeenten. Zoals aangekondigd door het departement is inderdaad een voorstel tot wijziging van de Bjsg opgesteld en in december 2017 in consultatie gebracht, onder andere bij de Afdeling advisering van de RSJ.

Tweede Kamer

Het advies heeft uiteindelijk geleid tot een [rondetafelbijeenkomst](#) in de Tweede Kamer op 7 december 2017. Hier heeft de voorzitter van de RSJ-adviescommissie aan deelgenomen, alsmede woordvoerders van onder meer DJI, de VNG, de reclassering en enkele wetenschappers. In het Algemeen Overleg over het gevangeniswezen op 8 december 2017 is opnieuw aandacht voor het advies gevraagd. Er heeft op 14 februari 2018 een plenair debat in de Tweede Kamer plaatsgevonden over het advies.

Uitvoeringsorganisaties

De [VNG](#) en DJI hebben instemmend gereageerd.

Publiciteit in de media

Het TV-programma [Nieuwsuur](#) van de NOS besteedde op 4 oktober 2017 ruim aandacht aan het advies. De voorzitter van de adviescommissie werd in de studio geïnterviewd door Twan Huys.

Verhoging strafrechtelijke minimumleeftijd in context: advies over verhoging van de strafrechtelijke minimumleeftijd en het belang van goede jeugdhulp.

Samenvatting advies

De RSJ adviseert om de minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid te verhogen van 12 naar ten minste 14 jaar. Een leeftijdsgrens van 14 jaar is in lijn met het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind en met de gemiddelde minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid in Europa. In 2016 zijn ruim 800 kinderen van 12 jaar met het strafrecht in aanraking gekomen vanwege

het plegen van een misdrijf. Kinderen van 12 en 13 jaar kunnen echter vaak de consequenties van hun handelen nog niet overzien. Een groot aantal van deze kinderen is licht verstandelijk beperkt en/of heeft problemen thuis. Zij zijn meer gebaat bij effectieve jeugdhulp buiten het strafrecht om. Voorwaarde is wel dat de jeugdhulpketen investeert in een effectieve aanpak met de kennis die voorhanden is.

Het [advies](#) is op 20 december 2017 aangeboden aan de minister voor Rechtsbescherming, de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Voorzitter commissie Jeugd van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).

Beleidsreactie

De inhoudelijke beleidsreactie zal in het voorjaar van 2018 verschijnen.

Andere reacties

De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving bereidt een advies voor over leeftijdsgrenzen in de jeugdzorg. Een medewerker van deze Raad heeft een interview gehouden met de voorzitter van de adviescommissie.

Publiciteit in de media

Op 20 december 2017 heeft in het programma [EenVandaag](#) een interview met de voorzitter van de adviescommissie plaatsgevonden.

2.2 Doorwerking van in 2016 uitgebrachte adviezen

Twee adviezen zijn vermeldenswaardig in verband met doorwerking in 2017. Het betreft de Visie op strafrechtelijke sanctietoepassing die de RSJ uitbracht waarin de Raad kaders en voorwaarden voor een goede strafrechtstoepassing aangeeft en het advies over interlandelijke adoptie, beiden uitgebracht in 2016.

Visie op strafrechtelijke sanctietoepassing: versterken van samenhang, betrokkenheid en vertrouwen

Samenvatting Visie

In oktober 2016 presenteerde de Afdeling advisering een [Visie op de strafrechtelijke sanctietoepassing](#) voor volwassenen en jeugdigen (hierna de Visie). De Afdeling stelt dat strafrechtelijke sanctietoepassing alleen effectief kan zijn in verbinding met de samenleving, met name op het gebied van zorg en lokaal bestuur. Om effectief te kunnen opereren en om maatwerk en continuïteit te kunnen leveren, is regionaal een voldoende gedifferentieerd aanbod van sancties en voorzieningen nodig met perspectief op het verminderen van recidive en detentieschade en op het ondersteunen van resocialisatie en herstel. Samenwerking vraagt ruimte en vertrouwen in de professionals aan de basis. Een toezichhoudende overheid is verantwoordelijk voor het stelsel, de beleidsontwikkeling en de kaders.

Beleidsreactie

De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie heeft met interesse en waardering [kennis genomen](#) van de Visie. De inhoud is meegenomen in de departementale toekomstverkenning [Koers en Kansen](#), *whitepaper voor de toekomst van de sanctie-uitvoering* die in april 2017 is verschenen.

De Visie is gepresenteerd aan de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie, het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht, Slachtofferhulp Nederland en Slachtoffer in Beeld.

De Afdeling advisering heeft in 2017 een vervolgadvisie uitgebracht met een uitwerking van de implicaties van de Visie voor het reclasseringswerk. Het thema van het RSJ-congres dat in 2019 wordt georganiseerd is 'herstelrecht' en is afgeleid van de Visie.

Publiciteit in de media

Bij de openbaarmaking van de Visie op strafrechtelijke sanctietoepassing zijn interviews met de voorzitter van de Afdeling advisering afgenomen voor [NRC next](#) en het NPO radioprogramma [Dit is de Dag](#). Daarnaast zijn artikelen verschenen in het [Nederlands juristenblad](#) (november 2016) en [Sancties](#) (april 2017).

Bezinning op interlandelijke adoptie

Samenvatting advies

In november 2016 heeft de Afdeling advisering van de RSJ een [advies](#) uitgebracht over een aantal mogelijke toekomstscenario's voor het interlandelijke adoptiestelsel. In het advies staat de volgende fundamentele vraag centraal: 'Hoe kunnen kinderen van de doelgroep voor interlandelijke adoptie, zij die niet bij hun eigen gezin kunnen opgroeien, het beste beschermd worden?' De Afdeling advisering meent dat interlandelijke adoptie niet het beste middel is om deze kinderen te beschermen en doet een beroep op de Nederlandse overheid om de focus te verleggen en deze kinderen te beschermen door het ondersteunen van de opbouw en uitbouw van het jeugdbeschermingssysteem in het land van herkomst. De Afdeling advisering signaleert grote specifieke knelpunten bij adoptie uit China, de VS en EU-landen en adviseert om de samenwerking met deze landen direct te beëindigen. De Afdeling advisering roept de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie op een fundamentele discussie over adoptie met de Tweede Kamer te voeren.

Beleidsreactie

De staatssecretaris heeft in zijn [reactie](#) van 31 januari 2017 aangegeven dat hij het beleid voor interlandelijke adoptie niet zal stopzetten maar wel een aantal maatregelen zal nemen om de risico's in het interlandelijke adoptieproces te verkleinen. Die maatregelen hebben betrekking op de knelpunten en zorgen over de invulling van het subsidiariteitsbeginsel, het toezicht op vergunninghouders en de kwaliteit van de procedure. Een ambtelijke delegatie bracht in november 2017 een werkbezoek aan China om een beeld te krijgen van de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel in het adoptiebeleid en in de praktijk.

Tweede Kamer

Op 24 mei 2017 is een rondetafelbijeenkomst in de Tweede Kamer georganiseerd waarbij de Afdeling advisering het advies aan de hand van een [position](#) paper heeft toegelicht en vragen van de leden van de vaste kamercommissie Veiligheid en Justitie heeft beantwoord. Tijdens de hoorzitting zijn naast de RSJ ook deskundigen uit de uitvoeringspraktijk, de wetenschap en andere organisaties bevroegd. De Afdeling advisering heeft op uitnodiging van de Tweede Kamer nog [aanvullende informatie](#) gestuurd. Ook zijn schriftelijke vragen gesteld aan de staatssecretaris.

Op 18 januari 2018 heeft een [Algemeen Overleg Interlandelijke adoptie](#) in de Tweede Kamer plaatsgevonden. Tijdens het AO werd de minister voor Rechtsbescherming expliciet bevroegd over de toezeggingen die een jaar eerder al werden gedaan. De minister heeft toegezegd dat de beoogde wijziging van de Wet opnemingsbuitenlandse kinderen ter adoptie (Wobka) voortvarend wordt opgepakt. De leden van de Tweede Kamer worden in de tweede helft van 2018 via een brief geïnformeerd over

de concrete wijzigingen die tot een beter interlandelijk adoptieproces moeten leiden, met minder risico's voor deze kwetsbare kinderen.

Terre des Hommes en Defence for Children-ECPAT Nederland [ondersteunen](#) het standpunt van de Afdeling advisering van de RSJ zoals verwoord in het advies.

Publiciteit in de media

Het advies over interlandelijke adoptie heeft veel publiciteit gegenereerd in de media o.a. in [Nieuwsuur](#) en [EenVandaag](#). Daarnaast heeft de Afdeling advisering veel reacties ontvangen van onder andere burgers, wetenschappers en kinderrechtenorganisaties. Het onderwerp interlandelijke adoptie is in 2017 regelmatig in de belangstelling geweest, onder andere door reportages in [Zembla](#) (20 september 2017, over Sri Lanka) en [Nieuwsuur](#) (3 juni 2017, over Bangladesh) en nieuw verschenen rapporten die kritisch zijn over interlandelijke adoptie. Het betreft rapporten van onder andere [Maud de Boer](#), Speciaal Rapporteur voor kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie van de Verenigde Naties en van [Nigel Cantwell](#), deskundige op het gebied van kinderrechten.

Een belangenvereniging van geadopteerden, United Adoptees International (UAI), heeft op 13 september 2017 een brief aan de Tweede Kamer gestuurd over de problemen die zij ondervinden bij het achterhalen van afstammingsinformatie en over de vele adopties waar iets is misgegaan. De minister voor Rechtsbescherming heeft hierop gereageerd met een [brief](#) van 10 januari 2018.

3 Afdeling rechtspraak

De Afdeling rechtspraak van de RSJ voert rechtsprekende taken uit in het kader van de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen, conform hetgeen bij wet aan de organisatie is opgedragen. De Afdeling rechtspraak draagt zorg voor een onafhankelijke toetsing van de strafrechtstoepassing en de toepassing van jeugdbeschermingsmaatregelen. In de praktijk houdt dit in dat personen die een vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel ondergaan of dienen te ondergaan (zelfmelders), hun klacht over of bezwaar tegen beslissingen van een directeur van een inrichting, het handelen van een inrichtingsarts en beslissingen van of namens de minister van Justitie en Veiligheid dan wel de minister voor Rechtsbescherming en van of namens de staatssecretaris van voormeld ministerie aan de Raad kunnen voorleggen in beroep. De Raad acteert zo voortvarend mogelijk en op transparante wijze.

De RSJ heeft in 2017 acht [jurisprudentiebulletins](#) uitgebracht. In deze bulletins is een selectie van uitspraken opgenomen die qua inhoud voor de jurisprudentie van belang zijn. De uitspraken van de RSJ zijn zeer divers van aard. In dit jaarverslag worden aan de hand van een aantal thema's opmerkelijke zaken uit voornoemde jurisprudentiebulletins uitgelicht ([3.1](#)). De thema's betreffen onvrijwillige geneeskundige behandeling, levenslang gestraften en bijzondere afdelingen. Ook worden een uitspraak op het vlak van strafonderbreking voor onbepaalde tijd en een medische jeugdzaak uitgelicht teneinde het brede veld van de rechtsprekende taak onder de aandacht te brengen. In [3.2](#) wordt de stand van zaken ten aanzien van de adoptietaak nader belicht. In 2017 is de (langverwachte) nieuwe jurisprudentiedatabank in gebruik genomen ([3.3](#)).

In [bijlage 5.1](#) zijn de productiecijfers rechtspraak 2017 opgenomen.

3.1 Jurisprudentie uitgelicht

▶ Onvrijwillige geneeskundige behandeling

RSJ 23 januari 2017, [16/3493/GA](#)

Het betreft een beroep vanuit de directie van de instelling in verband met de verlenging van a-dwangbehandeling. Afdoende is gebleken welke therapeutische en minder bezwarende middelen bij klaagster zijn toegepast, nu zij iedere vorm van therapie heeft geweigerd en regelmatig met haar is gesproken over de noodzaak van medicatie. Nu is gebleken dat klaagster geen ziektebesef heeft en weigert medicatie in te nemen, wordt voldoende aannemelijk geacht dat het gevaar dat werd aangenomen bij de toepassing van de a-dwangbehandeling, ten tijde van de verlengingsbeslissing nog onverminderd aanwezig was. Klaagsters stelling dat een niet bij de behandeling betrokken psychiater een advies had moeten uitbrengen voordat de directeur mocht beslissen tot verlengen, wordt niet gevolgd. Dit omdat het bedoelde wettelijk vereiste ziet op een beslissing tot het aanvangen van een geneeskundige behandeling en er geen aanknopingspunten zijn dat dit eveneens geldt voor de beslissing tot verlengen. Nu de bestreden beslissing voldoet aan de (wettelijke) vereisten en niet als onredelijk of onbillijk kan worden aangemerkt, wordt het beroep gegrond verklaard.

RSJ 10 april 2017, [17/34/TA](#)

De beroepscommissie gaat in op het verschil tussen a- en b-dwangbehandeling en oordeelt dat wel sprake is van gevaar waarbij a-dwangbehandeling zou passen, maar geen sprake is van acuut gevaar dat is vereist voor het inzetten van b-dwangbehandeling.

Als klager niet adequaat is ingesteld op medicatie, wordt bij hem een floride psychotisch beeld met wanen over straling, bizar gedrag en hallucinaties waargenomen. De b-dwangbehandeling was als gevolg van een uitspraak van de beroepscommissie gestopt, maar weer opnieuw ingezet. De inrichting heeft niet gekozen voor a-dwangbehandeling, omdat dan sprake moet zijn van gevaar dat zich buiten de inrichting zou kunnen verwezenlijken. Gekozen is voor een b-dwangbehandeling vanwege de inschatting van de psychiater dat sprake was van een gevaar binnen de inrichting, dat zich snel zou kunnen openbaren.

De beroepscommissie acht aannemelijk dat, als klagers stoornis van de geestvermogens niet met antipsychotica wordt behandeld, dit ertoe kan leiden dat hij ernstig psychotisch decompenseert, hetgeen met zich meebrengt dat er een aanzienlijk risico op gewelddadig gedrag (gevaar als bedoeld in de wet) ontstaat. De beroepscommissie acht echter niet aannemelijk geworden dat destijds sprake was van een dusdanig ernstige psychotische ontregeling bij klager dat ogenblikkelijk ingrijpen met dwangbehandeling volstrekt noodzakelijk was. Klager had al ruim twee weken geen antipsychotica ingenomen en er was slechts sprake van 'een lichte achteruitgang' en 'enkele psychotische symptomen', terwijl uit de stukken blijkt dat het risico op het vertonen van onvoorspelbaar gevaarlijk gedrag jegens anderen vooral groot is als sprake is van een ernstige psychotische ontregeling.

De b-dwangbehandeling is opgelegd voor een half jaar. De beroepscommissie ziet niet in hoe gedurende een dergelijke periode sprake zou kunnen zijn van een onmiddellijk (dreigend) gevaar, te meer nu eerder is gebleken dat klagers toestandbeeld na inname van antipsychotica stabiel(er) wordt. Indien dwangbehandeling met medicatie voor een langere periode noodzakelijk wordt geacht ligt een a-dwangbehandeling meer voor de hand. Beroep van klager wordt gegrond verklaard.

Momenteel wordt de lijn die met deze uitspraak is ingezet door de interne commissie inzake dwangbehandeling geëvalueerd. Mogelijk wordt hier in het jaarverslag 2018 aandacht aan besteed.

► **Levenslanggestraften**

In het [jaarverslag 2015](#) is in onderdeel 2.4 aandacht geschonken aan het onderwerp levenslanggestraften. De beroepscommissie heeft in 2015 al bepaald dat ook levenslanggestraften voor verlof in aanmerking moeten kunnen komen, als onderdeel van resocialisatie-activiteiten en ten behoeve van een zorgvuldige voorbereiding van een gratieprocedure. In 2017 is deze lijn in een aantal beroepszaken voortgezet. Hoewel in 2017 het Adviescollege levenslanggestraften is ingesteld, was ten tijde van de betreffende beroepszaken nog geen sprake van een advies van dit college.

RSJ 12 april 2017, [16/1660/GV](#)

Het beroep van klager gericht tegen de afwijzing van incidenteel verlof is gegrond verklaard. Klager is bijna 25 jaar gedetineerd en heeft een gratieverzoek lopen. Deelname aan resocialisatieactiviteiten, waaronder verlof, is van belang voor de beoordeling van het gratieverzoek. Uit de recent verrichte onderzoeken, waaronder het slachtoffer/nabestaanden onderzoek, komen geen contra-indicaties voor verlof naar voren. Daarom is het nu niet langer redelijk betrokkene verlof te onthouden. Voorbehoud is wel dat uit de nog te verwachten rapportages van de behandeling van klager bij de forensisch psychiatrische polikliniek Het Dok geen belemmeringen of risico's naar voren komen die aan het verlenen van verloven, waaronder ook het eerste incidenteel verlof, in de weg staan. Dit betreft een eindbeslissing. In deze zaak zijn in 2016 twee tussenbeslissingen ([één](#) en [twee](#)) genomen, omdat toen onvoldoende informatie voor een definitief besluit voorhanden was. De beroepscommissie heeft de staatssecretaris opgedragen binnen twee maanden verloven in het resocialisatieplan van klager op te nemen. Klager zal binnen drie maanden zijn eerste incidenteel verlof moeten hebben genoten. Deze uitspraak is met een nieuwsbericht op de website van de RSJ geplaatst.

RSJ 7 december 2017, [17/1504/GB](#)

De selectiefunctionaris heeft klagers verzoek tot overplaatsing naar de locatie Zuyder Bos of een (andere) inrichting met een speciale afdeling voor levenslang- en langgestraften, gelijk aan die in de locatie Norgerhaven, afgewezen. De beroepscommissie stelt voorop dat het inrichten of realiseren van een afdeling voor (levens)langgestraften, soortgelijk aan (voormalig) afdeling K van de locatie Norgerhaven, niet ter beoordeling van de beroepscommissie staat. Afdeling E0 van de locatie Zuyder Bos is op dit moment de enige afdeling die bestemd is voor het samenplaatsen van lang- en levenslanggestraften en waar deze categorie gedetineerden meer op hen afgestemde vrijheden hebben. Uitsluitend wordt toegekomen aan de vraag of de beslissing van de selectiefunctionaris klager niet terug te plaatsen naar de locatie Zuyder Bos, als onredelijk of onbillijk dient te worden aangemerkt. De beroepscommissie is van oordeel dat dit niet het geval is. De gronden waarop klager indertijd vanuit de locatie Zuyder Bos naar de locatie De Schie is overgeplaatst, bestaan nog. In RSJ 19 december 2016, [16/3152/GB](#), is geoordeeld dat de beslissing klager vanuit Zuyder Bos naar De Schie over te plaatsen, niet als onredelijk of onbillijk kan worden aangemerkt. Niet is gebleken van (nieuwe) feiten of omstandigheden op grond waarvan nu een ander oordeel zou zijn aangewezen. Klagers beleving dat van een verstoorde verstandhouding met het personeel in Zuyder Bos geen sprake is, strookt niet met de beschikbare stukken. Daarnaast verblijft in Zuyder Bos een relatief kleine groep levenslanggestraften.

Bij terugkeer van klager bestaat, mede gelet op de grote invloed die klager had op de gedetineerden aldaar, de vrees dat de orde, rust en veiligheid opnieuw zullen worden verstoord. Gelet op de relatief korte periode die is verstreken sinds klagers overplaatsing naar De Schie, is een terugplaatsing naar Zuyder Bos vooralsnog niet wenselijk. Het beroep is ongegrond verklaard.

RSJ 25 juli 2017, [17/0548/TR](#)

De minister heeft het verzoek van een levenslanggestrafte om zijn detentie in een tbs-inrichting te ondergaan afgewezen. In beroep geeft klager onder meer aan dat de door psychiaters van het Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC) in het kader van zijn verzoek afgegeven adviezen niet deugen omdat zij niet onafhankelijk zijn en daardoor geen goed beeld over hem is verkregen. Volgens de minister is de procedure volgens de regels van de wet verlopen en kan klager geen aanspraak maken op plaatsing in een tbs-inrichting; van detentieongeschiktheid is geen sprake en er is geen enkele aanwijzing dat de behandeling van de psychische klachten van klager niet in het gevangeniswezen zou kunnen plaatsvinden. De beroepscommissie volgt het standpunt van de minister. Wat betreft de uitgebrachte adviezen wordt voldaan aan de procedurele vereisten van artikel 13 Sr en artikel 27 van de Regeling selectie, plaatsing en overplaatsing van gedetineerden. De beroepscommissie vindt in voormelde regelgeving geen aanknopingspunten voor klagers stelling dat de gedragsdeskundigen onafhankelijk dienen te zijn in die zin dat klager onderzocht zou moeten worden door twee niet aan het PPC van verblijf verbonden gedragsdeskundigen. De eis van een onafhankelijk onderzoek door twee gedragsdeskundigen stelt de wet in dit verband niet.

► **Bijzondere afdelingen**

Terroristenafdeling (TA)

De Penitentiaire Inrichtingen Vught en De Schie beschikken over een afdeling waar terroristen worden geplaatst. De inrichting van deze afdelingen met bijbehorend regime zijn, ook binnen de media en bij ketenpartners, blijvend onderwerp van gesprek, naar aanleiding van de ingediende beroepszaken op dit terrein.

RSJ 13 november 2017, [17/2713/GB](#)

Klager verblijft met enkele mededaders van het delict waarvoor hij is veroordeeld – een misdrijf met terroristisch oogmerk, met als doelwit een moskee – op de TA. Vanaf zijn binnenkomst op de TA wordt klager door andere (moslim)gedetineerden bedreigd. Deze bedreigingen waren zo ernstig dat de veiligheid van klager niet kon worden gegarandeerd. Om die reden heeft hij ruim zeven maanden in afzondering doorgebracht in de afdeling voor beheersproblematische gedetineerden. Klager heeft verzocht om uit de TA te worden geplaatst, omdat hij zich daar niet veilig voelt. De selectiefunctionaris heeft dit verzoek op 30 maart 2017 afgewezen. Hiertegen heeft klager beroep ingesteld, dat gegrond is verklaard. Hoewel klager aan de wettelijke omschrijving voor plaatsing op de Terroristenafdeling voldeed (en voldoet), is de selectiefunctionaris onvoldoende inhoudelijk op klagers verzoek ingegaan en is niet gebleken dat de door klager aangevoerde omstandigheden waren meegewogen. De selectiefunctionaris is opgedragen een nieuwe beslissing te nemen. Op 7 augustus 2017 heeft de selectiefunctionaris opnieuw negatief beslist en klager heeft opnieuw beroep ingesteld.

De beroepscommissie heeft de TA waar klager verblijft bekeken en geconstateerd dat de afscheiding op de luchtplaats onvoldoende gevaarwerend is. Daarnaast bleken bewoordingen, waaronder mogelijk bedreigingen, die vanaf de luchtplaats werden geuit, in klagers cel te horen. Het afdelingshoofd heeft bevestigd dat klager

aanvankelijk ernstig werd bedreigd en dat deze situatie lang heeft voortgeduurd. Als gevolg daarvan kampt klager met traumagerelateerde psychische klachten. De bedreigende situatie duurt volgens klager nog altijd voort en zijn vrees voor agressie valt redelijkerwijs niet weg te redeneren. De beroepscommissie heeft het beroep gegrond verklaard en besloten dat klager in een andere p.i. moet worden geplaatst. Klager is op 6 december 2017 overgeplaatst naar de p.i. Achterhoek.

Deze zaak betreft een vervolg op RSJ 20 juli 2017, [17/1145/GB](#)
De uitspraak is met een nieuwbericht op de site van de RSJ geplaatst.

Afdeling voor intensieve zorg (VIC-afdeling)

RSJ 1 februari 2017, [16/4077/JA](#)

De klacht ziet op de beslissing van de directeur tot verlenging van klagers verblijf op een afdeling voor intensieve behandeling (VIC-afdeling). Het beklag is gegrond verklaard omdat de voorafgaande beslissing tot verlenging van klagers plaatsing op de VIC-afdeling eind juni is afgelopen en de daarop volgende beslissing pas eind juli is genomen. De directeur voert in beroep aan dat de verlengingsbeslissing te laat is genomen, maar dat daaruit niet volgt dat er geen grond was om klager op de VIC te plaatsen. De beroepscommissie overweegt dat de klacht terecht gegrond is verklaard omdat het beklag mede betrekking had op een periode waarin klager zonder geldige titel op de VIC-afdeling verbleef. Bovendien kan uit de stukken niet worden afgeleid of de verlengingsbeslissing voldoet aan de wettelijke eis dat voorafgaand aan de beslissing van de directeur advies wordt uitgebracht door een psychiater waarin wordt weergegeven of de noodzaak van het verblijf op de VIC nog steeds bestaat. De enkele stelling dat een psychiater daartoe heeft geadviseerd is onvoldoende. Benadrukt wordt dat door de directeur toetsbaar dient te worden gemaakt op welke gronden een beslissing is genomen en stukken dienen te worden verstrekt op grond waarvan kan worden beoordeeld of aan de wettelijke eisen is voldaan. Het niet (willen) verstrekken van een van datum voorzien advies van de psychiater of een directe verwijzing naar een dergelijk advies is in strijd met het in artikel 6 van het EVRM verwoorde rechtsbeginsel van 'equality of arms' en is daarom onjuist.

▶ **Strafonderbreking voor onbepaalde tijd**

In de maand mei is een uitspraak van de RSJ nadrukkelijk in het nieuws geweest. De aanleiding hiervoor was een uitspraak van de beroepscommissie in een zaak die ging over strafonderbreking voor onbepaalde tijd.

RSJ 13 april 2017, [17/832/GV](#)

Klager betreft een strafrechtelijk veroordeelde vreemdeling zonder rechtmatig verblijf in Nederland die in aanmerking komt voor strafonderbreking voor onbepaalde tijd. Klager ondergaat een gevangenisstraf van vijftien maanden, wegens het overtreden van artikel 6 van de Wegenverkeerswet; het is aan klagers schuld te wijten dat een verkeersongeval heeft plaatsgevonden waardoor drie personen zijn gedood. Gelet op de hoogte van de gevangenisstraf kan strafonderbreking worden verleend nadat tenminste de helft van de straf is ondergaan. Aan deze strafonderbreking is de voorwaarde verbonden dat de vreemdeling niet naar Nederland terugkeert. De staatssecretaris heeft klagers verzoek om strafonderbreking afgewezen vanwege het belang van de nabestaanden van de slachtoffers en de mate waarin de rechtsorde is geschokt door het gepleegde delict. De beroepscommissie acht deze gronden onvoldoende onderbouwd. Hoewel de beroepscommissie de overwegingen van de staatssecretaris zo begrijpt dat deze het in het belang van de nabestaanden acht dat de veroordeelde een groter gedeelte van zijn straf in Nederland ondergaat, weegt dit

belang naar het oordeel van de beroepscommissie niet op tegen het belang van klager bij strafonderbreking. Ten aanzien van de door de staatssecretaris aangevoerde grond van de geschokte rechtsorde, wordt overwogen dat de mate waarin de rechtsorde is geschokt niet verklaard kan worden door het verwijt dat klager gemaakt kan worden, nu het delict waarvoor klager is veroordeeld een schuld delict betreft. De bestreden beslissing kan wegens een motiveringsgebrek niet in stand blijven. Het beroep wordt gegrond verklaard en de staatssecretaris wordt opgedragen om binnen een week een nieuwe beslissing te nemen.

Het vervolg: de staatssecretaris heeft op 20 april 2017 aan klager strafonderbreking verleend. De nabestaanden zijn hier niet tijdig van op de hoogte gesteld, maar pas in de week van 8 mei door het Openbaar Ministerie. De nabestaanden hebben hierop de media ingeschakeld en dit resulteerde in een storm aan negatieve berichtgeving over de RSJ in het weekend van 13 en 14 mei. Op dinsdagochtend 16 mei zijn tijdens het vragenuurtje Kamervragen aan de staatssecretaris gesteld.

Vanuit de afdeling is gezien de aandacht binnen de media en het contact met het ministerie een aantal concrete werkafspraken gemaakt. Onder meer zijn de nabestaanden gehoord door het bestuur, is een notitie inzake slachtofferbeleid in ontwikkeling en is met het ministerie gesproken over elkaar inlichten over dergelijke mediagevoelige beroepszaken.

► **Medische jeugdzaak**

Ten einde het brede terrein van de rechtspraak binnen de RSJ nader te belichten wordt onderstaande zaak naar voren gehaald, het gaat in deze zaak om het beroep van een jeugdige en dan in de specifieke omstandigheid van het medisch handelen binnen een justitiële jeugdinstelling.

RSJ 25 september 2017, [17/1658/JM](#)

Uit het Reglement Justitiële Jeugdinstelling (Rjj) volgt dat een jeugdige beroep kan indienen tegen het medisch handelen door of namens de inrichtingsarts dat in strijd met het belang van een goede uitoefening van de individuele gezondheidszorg wordt geacht. Uit de stukken, waaronder het medisch dossier, en de behandeling ter zitting is gebleken dat klager op 19 januari 2017 betrokken was bij een vechtpartij. Op 20 januari 2017 is klager, die nog veel pijn aan zijn hand had, door de verpleegkundige gezien en is door de verpleegkundige in het informatiesysteem His vermeld 'asdrukpijn pos.'. Op 23 januari 2017 is klager wederom gezien door een verpleegkundige die dezelfde dag telefonisch contact heeft opgenomen met de inrichtingsarts en klager heeft ingepland voor het spreekuur op 26 januari 2017. Op 26 januari 2017 is klager onderzocht door de inrichtingsarts en dezelfde dag doorgestuurd naar het ziekenhuis voor het maken van een röntgenfoto. In het ziekenhuis is een fractuur geconstateerd. Naar het oordeel van de beroepscommissie had, nadat bij het eerste contact op 20 januari 2017 door de verpleegkundige was geconstateerd dat er sprake was van asdrukpijn, het in de rede gelegen om direct de inrichtingsarts te raadplegen. Nu pas op 23 januari 2017 door een verpleegkundige voor het eerst telefonisch contact is opgenomen met de inrichtingsarts en klager pas op 26 januari 2017 door de inrichtingsarts is gezien en doorgestuurd naar het ziekenhuis, is nagelaten adequaat tijdige zorg te verlenen met betrekking tot klagers gebroken hand en dat aldus sprake is van handelen in strijd met de in artikel 55 Rjj neergelegde norm. Het beroep wordt gegrond verklaard. De beroepscommissie acht een tegemoetkoming van € 25,= op zijn plaats voor het door klager ondervonden ongemak.

3.2 Adoptie

De uitvoering van de adoptietaak

De Raad adviseert de minister/staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, heden de minister voor Rechtsbescherming, krachtens de Wet opneming buitenlandse kinderen ter adoptie (Wobka) in individuele zaken.

Voor het adopteren van een kind uit het buitenland is beginseltoestemming van de minister nodig. Tegen afwijzing van beginseltoestemming en niet verlenging of intrekking van verleende beginseltoestemming kan bezwaar worden gemaakt. Voordat de minister op het bezwaar beslist, wint hij advies van de Raad in. Dergelijke adviezen worden gegeven door een adviescommissie waarvan altijd een gedragsdeskundige deel uitmaakt. De aspirant-adoptiefouders worden in beginsel uitgenodigd om, als zij dat willen vergezeld van een advocaat, hun bezwaar mondeling toe te lichten. Ook een vertegenwoordiger van de minister wordt uitgenodigd om daarbij aanwezig te zijn. Indien gewenst raadpleegt de adviescommissie daarnaast een externe deskundige.

Uitgebrachte adviezen

In 2017 zijn twee adviesaanvragen ontvangen, waarbij advies is uitgebracht. De commissie heeft in 2017 geen onderzoek door een externe deskundige laten verrichten.

In één zaak is negatief geadviseerd ten aanzien van het bezwaar van de aspirant-adoptiefouders tegen de afwijzing van hun verzoek om verlening van beginseltoestemming tot de opneming ter adoptie van een buitenlands kind vanwege geconstateerde risicofactoren.

In de andere zaak is geadviseerd tot heroverweging van de beslissing tot afwijzing van het verzoek van de aspirant-adoptiefouder om verlenging van een verleende beginseltoestemming voor de opneming van een buitenlands kind ter adoptie, vanwege het feit dat beide gronden waarop de afwijzing is gebaseerd na de beslissing zijn vervallen. De adviescommissie heeft zich onthouden van advies welke beslissing vervolgens moet worden genomen, omdat eerst een nieuw, dan wel aanvullend onderzoek zal dienen plaats te vinden ten behoeve van een nieuwe beslissing van de minister.

3.3 Jurisprudentiedatabank PUC

In oktober 2017 is de nieuwe [jurisprudentiedatabank](#) van de RSJ live gegaan op het Publicatieplatform UitvoeringsContent (PUC). Dit platform is ontwikkeld en wordt beheerd door het Kennis- en exploitatiecentrum voor Officiële OverheidsPublicaties (KOOP). De gegevens zijn als open dataset toegankelijk gemaakt. Het gaat om zo'n 18.000 uitspraken die de Afdeling rechtspraak sinds 2002 heeft gedaan.

De jurisprudentie was eerder al te raadplegen op de website van de RSJ. De nieuwe omgeving biedt meer zoek- en filtermogelijkheden. Daarnaast kan men zich met een persoonlijk interesseprofiel abonneren op RSJ-uitspraken. Door publicatie op PUC worden RSJ-uitspraken in samenhang met wet- en regelgeving, andere jurisprudentie en officiële overheidspublicaties gepubliceerd als linked-data.

4 Overige activiteiten

4.1 Commissies van toezicht

De bevindingen en opvattingen van de [commissies van toezicht](#) (verder cvt's) vormen een belangrijke bron van informatie voor de Raad. Deze informatie wordt verkregen door gesprekken met cvt-leden tijdens werkbezoeken aan inrichtingen, de regiobijeenkomsten, de cvt-jaarverslagen en uit overleg met de Klankbordgroep.

Klankbordgroep cvt's

In april en september 2017 vond bestuurlijk overleg plaats tussen de RSJ en de Klankbordgroep cvt's. De Raad krijgt bij dit overleg onder meer suggesties voor het advieswerkprogramma. In november 2017 hebben enkele raadsleden en medewerkers van de RSJ deelgenomen aan de landelijke themadag 'Toezicht met zorg en balans' van de cvt's.

RSJ-Toetsingscriteria

De Raad heeft [toetsingscriteria](#) uitgebracht voor cvt's bij het gevangeniswezen en de JJI's. Deze toetsingscriteria hebben tot doel om de cvt's een middel aan te reiken waarmee zij het functioneren van de inrichting kunnen beoordelen, ook op onderdelen waarover gedetineerden geen of minder klachten laten horen.

4.2 Werkbezoeken en directeurenoverleggen

De werkbezoeken en directeurenoverleggen die plaatsvinden bij jeugd-, forensische zorg- en reclasseringsinstellingen en het gevangeniswezen zijn van grote waarde voor de RSJ. Het onderhouden van een blijvende relatie met het werkveld is van belang voor de uitvoering van de taken op het gebied van advisering en rechtspraak.

De informatie die wordt uitgewisseld bij de werkbezoeken levert hier een bijdrage aan. De bezoekcommissies bestaan uit leden van de Afdelingen advisering en rechtspraak en zijn multidisciplinair samengesteld.

Tijdens een werkbezoek spreekt de RSJ doorgaans met de directie, enkele medewerkers (zoals een (groeps)begeleider, leidinggevende, psycholoog, psychiater, geestelijk verzorger), met leden van de cliëntenraad en de klachtencommissie.

Een overzicht van in 2017 afgelegde werkbezoeken en directeurenoverleggen is te vinden in [bijlage 2](#).

Hoe waardevol deze bezoeken voor de gehele RSJ zijn, blijkt bijvoorbeeld uit een werkbezoek in 2017 aan een justitiële jeugdinrichting.

Daarbij kwam een [uitspraak](#) van de Afdeling rechtspraak van de RSJ over het verblijf op een groep van een jeugdige op een ITA-afdeling (Individuele Traject Afdelingen) aan bod. Bij hetzelfde werkbezoek werd ook gesproken over de adviesaanvraag met betrekking tot de verhoging van de leeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid van 12 naar 14 of 16 jaar en is met directie en personeel gesproken over de leeftijd waarop jongeren instromen, de kenmerken van problemen van de verschillende leeftijdscategorieën, verblijf en verschillende behandelmethoden bij verschillende leeftijdscategorieën.

5 Bijlagen

Bijlage 5.1 Overzicht productie rechtspraak

Instroom

Na een jarenlange stijging van het aantal zaken lijkt nu sprake van enige stabilisatie. De afgelopen drie jaar schommelt het aantal zaken rond de 4400. In een overzicht ziet de instroom van zaken er de afgelopen tien jaar als volgt uit.

Terrein	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Gevangeniswezen	3161	3085	3086	3337	2943	2906	2966	2719	2349	2281
Tbs	569	511	709	769	674	472	469	440	423	357
Jeugd (Bjz en Wjz, excl. adoptie)	171	214	83	86	85	55	66	43	45	86
Overige zaken	464	543	576	708	629	614	696	752	816	660
Totaal	4365	4353	4454	4900	4331	4047	4197	3954	3633	3384

Tabel 1: Overzicht instroom van zaken 2008-2017

Doorlooptijden beroepszaken

In de rechtspraakkamer zijn globale streefnormen vastgesteld voor de afdoening van beroepschriften, die, afhankelijk van de categorie, uiteenlopen van twee tot vijf maanden.

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom de globale streefnorm niet wordt gehaald. Soms spelen externe factoren een rol, soms kan ook de aard van de zaak vertraging met zich brengen. Bij externe factoren moet worden gedacht aan het, afhankelijk van het type beroepschrift, door bijvoorbeeld het departement, de beklagcommissie, de medisch adviseur en de selectiefunctionaris aanleveren van informatie voordat een inhoudelijke beoordeling kan volgen. Dat duurt soms langer dan wenselijk.

Externe factoren van andere aard betreffen bijvoorbeeld ingewilligde verzoeken om aanhouding in geval van een zitting of een gehonoreerd verzoek om uitstel van het geven van een reactie in een zaak die in een uitsluitend schriftelijke procedure wordt afgedaan.

In 2017 werd 54 procent van alle beroepszaken binnen de streefnormen afgedaan. Daar lagen, naast de externe factoren, met name interne factoren aan ten grondslag. Een gedeeltelijke uitval van het automatiseringssysteem en een lopend reorganisatie- en digitaliseringstraject hebben zijn weerslag gehad op de beschikbare productiecapaciteit. De effecten daarvan zijn sinds medio 2017 merkbaar en terug te zien in de vanaf dat moment gerealiseerde doorlooptijden. Hierbij moet aangetekend worden dat de zaken die om welke reden dan ook een spoedige behandeling vroegen in de regel voortvarend zijn behandeld.

In onderstaande tabel staan de sinds 2013 gerealiseerde doorlooptijden. Onder het jaar staan de percentages vermeld van binnen de streefnorm afgedane beroepszaken.

Terrein	Streefnorm	2017	2016	2015	2014	2013
Gevangeniswezen beklag-zitting	4 mnd	37	45	44	69	79
Gevangeniswezen beklag-schriftelijk	4 mnd	55	72	52	58	58
Gevangeniswezen plaatsing/ overplaatsing	3 mnd	58	77	73	84	76
Gevangeniswezen verlof	2 mnd	63	89	92	89	87
Gevangeniswezen medisch	4 mnd	51	72	73	81	85
Tbs – zitting	5 mnd	76	83	59	58	85
Tbs – schriftelijk	4 mnd	57	64	60	83	96
Jeugd	4 mnd	54	76	74	76	84
Gewogen gemiddelde		54	70	59	71	73

Tabel 2: Binnen de streefnorm afgedane beroepszaken 2013-2017

Zittingen

Een belangrijk deel van de beroepen wordt op zitting behandeld. Van het totaal aantal beroepen dat op het beklagterrein van het gevangeniswezen is afgedaan, is 43 procent op zitting behandeld (in 2016 42%); de resterende 57 procent is in een uitsluitend schriftelijke procedure afgedaan. Op een enkele uitzondering na zijn alle medische beroepen op het terrein van het gevangeniswezen op zitting behandeld. Op het tbs-terrein is 62 procent van de zaken ter zitting behandeld (in 2016 eveneens 62%) en 38 procent in een uitsluitend schriftelijke procedure.

In 2017 zijn in totaal 81 zittingen gehouden. In 2016 waren dat er 90 en in 2015 92. Dat het aantal zittingen achter is gebleven bij 2016 (en 2015) houdt verband met de eerder genoemde capaciteitsproblematiek.

Terrein	Aantal zittingen 2017	Aantal zittingen 2016	Aantal zittingen 2015
Gevangeniswezen	51 (waarvan 44 op het beklagterrein en 7 op het medische terrein)	56 (waarvan 48 op het beklagterrein en 8 op het medische terrein)	55 (waarvan 47 op het beklagterrein en 8 op het medische terrein)
Tbs	19	23	24
Jeugd	9	10	9
Adoptie	2	1	4
Totaal	81	90	92

Tabel 3: Aantal zittingen 2015-2017

Doorlooptijden schorsingszaken

Naast de beroepschriften verdient nog een andere categorie bijzondere aandacht: de zogenoemde schorsingszaken. Dit betreft zaken waarin van de RSJ met spoed een reactie wordt gevraagd. In totaal werden in 2017 1.358 schorsingsverzoeken ontvangen. Een flinke stijging ten opzichte van 2016. De instroom van de afgelopen vijf jaar laat zich, uitgesplitst naar gevangeniswezen, tbs en jeugd, vertalen in onderstaande tabel.

	2017	2016	2015	2014	2013
Gevangeniswezen	1125	1021	939	1099	833
Tbs	206	137	172	293	208
Jeugd	27	33	19	20	17
Totaal	1358	1191	1130	1412	1058

Tabel 4: Instroom schorsingszaken 2013-2017

De gemiddelde doorlooptijd van de schorsingsverzoeken bedroeg in 2017 2,5 dagen (tegenover 2,7 dagen in 2016).

Doorlooptijden overige zaken

Onder de 'overige zaken' worden alle brieven verstaan die bij het secretariaat van de RSJ binnenkomen waarin een individueel (juridisch) probleem wordt aangesneden, maar die niet als een beroepschrift of schorsingsverzoek in behandeling kunnen worden genomen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen vier typen 'overige zaken':

- doorzending naar de beklagcommissie
- doorzending naar de selectiefunctionaris
- doorzending naar het hoofd van de medische dienst/medisch adviseur
- restcategorie.

Doorzending naar de beklagcommissie

In deze situatie heeft de gedetineerde zich direct tot de RSJ gewend, terwijl hij zijn klacht eerst bij de beklagcommissie had moeten neerleggen. De brief wordt in dat geval ter verdere behandeling doorgestuurd naar de beklagcommissie en de betreffende gedetineerde wordt hierover geïnformeerd.

Doorzending naar de selectiefunctionaris

In deze situatie heeft de gedetineerde zich direct tot de RSJ gewend, terwijl hij zijn verzoek tot overplaatsing niet tot de RSJ maar tot de selectiefunctionaris had moeten richten dan wel tegen de genomen selectiebeslissing eerst bezwaar had moeten maken bij de selectiefunctionaris.

De brief wordt ter verdere behandeling doorgestuurd naar de selectiefunctionaris en de betreffende gedetineerde wordt hierover geïnformeerd.

Doorzending naar het hoofd van de medische dienst/medisch adviseur

In deze situatie heeft de gedetineerde zich direct tot de RSJ gewend, terwijl hij zijn klacht eerst ter bemiddeling aan het hoofd van de medische dienst c.q. de medisch adviseur bij het ministerie van (nu) Justitie en Veiligheid had moeten voorleggen. De brief wordt ter bemiddeling doorgestuurd naar het hoofd van de medische dienst c.q. de medisch adviseur en de gedetineerde wordt hierover geïnformeerd.

Restcategorie

Deze categorie betreft zaken die zeer verschillend van aard zijn. Voorbeelden zijn een aan de RSJ gericht verzoek om kwijtschelding van een belastingschuld en een verzoek om opheffing van de voorlopige hechtenis. Zo mogelijk wordt een dergelijke zaak doorgestuurd naar de bevoegde instantie dan wel is de brievenaar geïnformeerd over de stappen die hij zelf kan ondernemen.

De volgende tabel laat zien hoeveel zaken er in de genoemde categorieën zijn afgedaan in 2017, afgezet tegen de afdoening van dit type zaken in 2016, 2015, 2014 en 2013.

Categorie	2017	2016	2015	2014	2013
Doorzending beklagcommissie	164	187	241	291	241
Doorzending selectiefunctionaris	67	42	48	44	42
Doorzending hoofd medische dienst/ medisch adviseur	23	32	35	45	41
Overig	209	274	260	326	295
Totaal	463	535	584	706	619

Tabel 5: Overige zaken afgedaan in 2013-2017

Als streefnorm is afgesproken om de brieven in de eerste drie categorieën binnen twee weken naar de juiste instantie door te sturen. Bij de laatste categorie is het streven de brieffschrijver binnen vier weken te antwoorden. In 2017 is het eerstgenoemde in 44 procent van de gevallen gelukt en het tweede in 89 procent van de gevallen.

Onderstaande tabel bevat het productieoverzicht in 2017.

Beroepszaken RSJ		2017			
	Onderwerp	Hoofdzaak	Voorlopige voorziening		
Voorraad op 1 januari 2017	Gevangeniswezen (Pbw)	502	2		
	TBS-inrichtingen (Bvt)	110			
	Jeugdinrichtingen (Bjj)	19			
	Wet op de jeugdzorg				
	Overig	24			
	Totaal		655	2	
Ingekomen	Pbw	2028	1124		
	Bvt	361	206		
	Bjj	138	27		
	Wet op de jeugdzorg	4			
	Overig	460			
	Totaal		2991	1357	
Uitspraken	Pbw	1491	1093		
	Bvt	280	193		
	Bjj	57	26		
	Wet op de jeugdzorg	2			
	Totaal		1830	1312	
	Anders afgedaan	Pbw	159	24	
Bvt		33	7		
Bjj		9	1		
Wet op de jeugdzorg					
Overig		459			
Totaal			660	32	
Voorraad op 1 januari 2018	Pbw	880	9		
	Bvt	158	6		
	Bjj	91			
	Wet op de jeugdzorg	2			
	Overig	25			
	Totaal		1156	15	
Stijging voorraad hoofdzaken				501	

Gedetailleerd productieoverzicht 2017

Productieoverzicht 2017 totaal								
Soort beroep	Stand per 1-1-2017		Ingekomen		Afgedaan		stand per 1-1-2018	
	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing
Pbw	502	2	2036	1125	1667	1122	871	5
Bvt	110	0	363	206	316	202	157	4
Bjj	19	0	140	27	66	27	93	0
Wjz	0	0	4	0	2	0	2	0
Overig	24	-	464	-	463	-	25	-
Totaal	655	2	3007	1358	2514	1351	1148	9

Penitentiaire beginselenwet								
Soort beroep	Stand per 1-1-2017		Ingekomen		Afgedaan		Stand per 1-1-2018	
	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing
Beklag	410	2	1340	1000	1096	998	654	4
(over)plaatsing	58	0	479	117	391	117	146	0
Verlof/strafonderbreking	18	0	136	8	117	7	37	1
Medisch	16	0	81	0	63	0	34	0
Totaal	502	2	2036	1125	1667	1122	871	5

Beginselenwet verpleging terbeschikkinggestelden								
Soort beroep	Stand per 1-1-2017		Ingekomen		Afgedaan		Stand per 1-1-2018	
	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing
Beklag	87	0	295	201	261	197	121	4
(over)plaatsing	17	0	60	5	45	5	32	0
Passantentermijn	0	0	2	0	0	0	2	0
Overig	6	0	6	0	10	0	2	0
Totaal	110	0	363	206	316	202	157	4

Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen								
Soort beroep	Stand per 1-1-2017		Ingekomen		Afgedaan		Stand per 1-1-2018	
	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing	Hoofdzaak	Schorsing
Beklag	14	0	126	26	50	26	90	0
(over)plaatsing	5	0	13	1	15	1	3	0
Wachttermijn	0	0	0	0	0	0	0	0
Medisch	0	0	1	0	1	0	0	0
(proef)verlof/onderbreking jeugddetentie	5	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	19	0	140	27	66	27	93	0

Wet op de jeugdzorg							
Stand per 1-1-2017		Ingekomen		Afgedaan		stand per 1-1-2018	
Hoofdzak	Schorsing	Hoofdzak	Schorsing	Hoofdzak	Schorsing	Hoofdzak	Schorsing
0	0	4	0	2	0	2	0

Overige zaken				
	Stand per 1-1-2017	Ingekomen	Afgedaan	stand per 1-1-2018
Doorzending beklagcommissie	6	165	164	7
Doorzending selectiefunctionaris	1	71	67	5
Doorzending hoofd medische dienst/medisch adviseur	0	24	23	1
Overig	17	204	209	12
Totaal	24	464	463	255

Advisering Wet opnemng buitenlandse kinderen ter adoptie			
Stand per 1-1-2017	Ingekomen	Afgedaan	stand per 1-1-2018
0	2	2	0

Bijlage 5.2 Overzicht van werkbezoeken en directeurenoverleggen

Overzicht van werkbezoeken en directeurenoverleggen in 2017

Werkbezoeken en directeurenoverleggen justitiële jeugdinrichting en jeugdzorgplusinstellingen

8 maart 2017	JJI Het Keerpunt Cadier en Keer
6 april 2017	William Schrikker Groep Amsterdam
8 juni 2017	JZP Schakenbosch Leidschendam
7 september 2017	JZP Transferium Heerhugowaard
2 november 2017	JZP Juzt, locatie Lievenshove Oosterhout
2 februari 2017	directeurenoverleg jeugdzorgplus

Werkbezoeken en directeurenoverleggen TBS

16 februari 2017	FPC de Rooyse Wissel Venray
31 mei 2017	FPK Inforsa Amsterdam
18 september 2017	Pompestichting Nijmegen
19 januari 2017	Inhoudelijk overleg TBS Nederland

Werkbezoeken en directeurenoverleggen gevangeniswezen

13 februari 2017	Justitieel Complex Zaanstad
12 april 2017	PI Arnhem, locatie Arnhem-Zuid
5 oktober 2017	Justitieel complex Schiphol
19 april 2017	directeurenoverleg regio Zuid I (PI Rotterdam, De Schie)
11 oktober 2017	directeurenoverleg regio Zuid II (PI Grave)

Werkbezoeken en overleggen Reclassering

23 maart 2017	Regio Oost (locatie RN Arnhem)
2 november 2017	Regio Zuid-West (locatie RN Rotterdam)

Bijlage 5.3 Financiën

Financiën 2017

Budgettair kader	Uitputting
€ 5.639.000	€ 5.807.000

De uitputting van de budgetten van de RSJ is volgens prognose verlopen. Het grootste deel betrof personeelskosten (ongeveer € 3.207.000,-) en ICT-kosten, waaronder meegenomen het digitaliseringstraject voor het zaakgericht werken (systeem PEGA, de opvolger van het huidige verouderde systeem BERBER.) (€ 1.700.000,-).

De verdere verdeling is globaal genomen € 600.000,- voor kosten raadsleden (vacatiegelden, reiskosten, huur, vergaderlocaties) en € 300.000,- voor materiële kosten en externe inhuur.

Bijlage 5.4 Bestuur en leden

Bestuur en leden RSJ per 31 december 2017.

Bestuur

mr. L.A.J.M. de Wit (voorzitter)
drs. R.K. Boelens
drs. W.A.Th. Bos
mr. M.M. van der Nat
drs. P.G. Molenaar
(algemeen secretaris/directeur)

Leden Afdeling advisering

mr. L.A.J.M. de Wit (voorzitter)
drs. P. Abell
mr. G.P. van de Beek
R. van Benthem RA
drs. R.K. Boelens
drs. F.M.J. Bruggeman
prof. dr. H.G. van de Bunt
mr. J. Calkoen-Nauta
drs. F.H. Candel
prof. Th.A.H. Doreleijers
dr. J.M. Harte
mr. drs. M. Jeltens
prof. dr. A.M. van Kalmthout
drs. R.J.H.M. Kievitsbosch
dr. J.J. Kole
prof. dr. P.H. van der Laan
prof. dr. mr. T. Liefwaard
dr. R.J.L. Lindauer
drs. C.W. van der Meer
mr. dr. S. Meijer
drs. J. Plaisier
mr. D. van Putten
prof. dr. B.C.M. Raes

Leden Afdeling Rechtspraak

mr. M.M. van der Nat (voorzitter)
mr. C.M. van der Bas
prof. dr. F. Boer
mr. A.T. Bol
drs. W.A.Th. Bos
J.G.A. van den Brand
U.P. Burke
mr. A.G. Coumans
drs. M.R. Daniel MPM
drs. K.M.P.A.M. Habryka
mr. J.D. den Hartog
drs. H. Heddema
mr. A. van Holten
mr. M. Iedema
mr. N. Jörg
mr. M.J.C. Koens
mr. dr. W.F. Korthals Altes
dr. H.J.P. Kroeze
mr. E. Lucas
mr. R.M. Maanicus
prof. dr. H.J.C. van Marle
mr. drs. J.P. Meesters
mr. drs. L.C. Mulder MCM
ing. M.J. Mulders
mr. J.M.L. Niederer
drs. P.J.M. van Puffelen
mr. J.W. Rijkers
mr. R.S.T. van Rossem-Broos
dr. ing. C.J. Ruissen
mr. C.A.M. Schaap-Meulemeester
J. Schagen MA
drs. J.H.A.M.C. Schoenmaeckers
mw. drs. M.J. Selnick Marzullo
mr. M. Soffers
mr. M.J. Stolwerk
mr. J.W.M. Tromp
drs. B.G.J. Veldman
mr. A. van Waarden
mr. J.W. Wabeke
mr. J.A.M. de Wit
mr. A.M. van Woensel
drs. J.E. Wouda

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming
ziet er door advies en rechtspraak op onafhankelijke
wijze op toe dat de overheid in de beleidsontwikkeling
en de uitvoering van door de overheid opgelegde
vrijheidsbenemende en vrijheidsbeperkende sancties en
jeugdbeschermingsmaatregelen op een juridisch correcte
wijze en in overeenstemming met beginselen van goede
bejegening te werk gaat.

Colofon

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming

Postbus 30137

2500 GC Den Haag

telefoon: 070 -361 9300

e-mail: info@rsj.nl

info: www.rsj.nl

*Raad voor Strafrechtstoepassing
en Jeugdbescherming*

